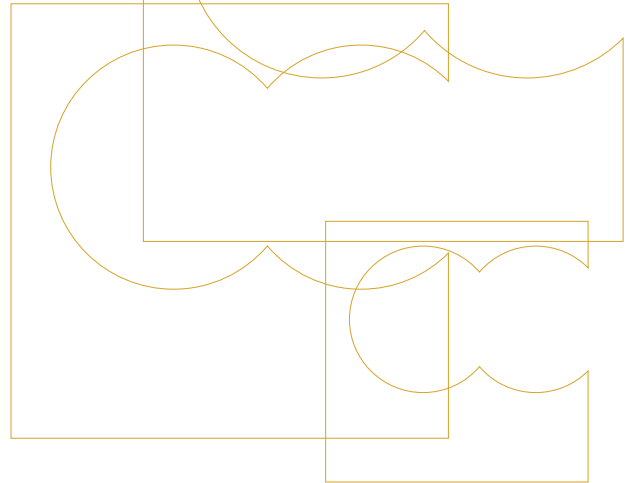

COVID-19A ETA BELAUNALDIEN ARTEKO JUSTIZIA

JOSEBA ZALAKAIN HERNÁNDEZ

SIIS Dokumentazio eta Ikerketa Zentroko zuzendaria

Bistakoa da COVID-19aren pandemiak gazteengan duen eragina, eta hainbat ikerketa eta txostenetan aztertu da. Pandemiaren ondorioak gogorak izan dira hezkuntzarako eta enplegurako sarbidearen, sozializazioaren, osasun mentalaren edo aisialdirako eta kulturarako sarbidearen ikuspegitik. Azterlan bat baino ez aipatzearren, LANEk 2020ko udan adierazi zuen pandemiak gazteengan izan duen eragina «sistematikoa, sakona eta neurritz kanpoko» izan dela.

Eragin handiago horren arrazoiak begi-bistakoak dira: alde batetik, COVID-ak gazteei —eta haur eta nerabeei, bai eta, beharbada, adinekoei ere— eragin die benetan errepikaezinak diren urteetan zehar: Sabinak bertso batean esaten duen bezala «Nork lapurtu dit apirila», eta bertso hori errealtate bihurtu da hainbat hilabetez gazte eta nerabeentzat. Bestalde, pandemiaren aurrean babesteko mekanismo asko —gutxienez esparru soziolaboralarekin lotutakoak— lan-merkatuan nahiko ondo txertatuta dauden helduentzat daude

pentsatuta, eta askoz neurri txikiagoan lan-ibilbidea hasten ari direnentzat. Lan-merkatuaren dualtasunak — soldatei, ordutegiei, lanaldiei eta beste lan-baldintza batzuei dagokienez— eta lan-merkatu horretatik eratortzen den gizarte-babesaren ereduak berriz ere utzi dituzte alde batera gazteak —aurreko krisian eta hori baino lehenagokoetan gertatu zen bezala—.

Begien bistakoa da, gainera, ez direla epe ertain eta laburrean erraz xurgatzeko moduko ondorioak, eta pandemia horrek gazteen belaunaldiei utzi dizkien orbain batzuek hainbat hamarkadatan iraungo dutela: pobrezia- eta langabezia-tasa handiagoak, prekarietate handiagoa, emantzipazio-tasa txikiagoak, osasun mental okerragoa, etxebizitza eskuratzeko zailtasun handiagoak, ugalkortasun txikiagoa, ziurgabetasun handiagoa eta desberdintasun handiagoa. Egoera leheneratzeko behar diren funtsen zati bat, gainera, gaur egun haur, nerabe eta gazte direnek finantzatzeko dituzte (urte

batzuk barru, helduak direnean): dirua gastatu eta urte batzuetara ordaintzen dira zorrak, nahiz eta interes baxuko kredituak izan.

Nolanahi ere, COVID-19ak gazteengan duen eraginari dagokionez, adierazi behar da eragin hori oso modu desberdinean banatu dela gazteen kolektiboan bertan; gazte guztiek ez dituzte modu berean pairatu pandemiaren ondorioak. Beste hainbat gaitan bezala, generoak, jatorriak, klase sozialak eta, bereziki, pertsona bakoitzari jaiotzean egokitu zaion familiak (zorte ona edo txarra izanda) zehaztuko dute, zalantzarik gabe, COVID-ak eragindako orbainen tamaina eta sakontasuna.

Dena den, pandemiak gazteengan duen ondorio nagusietako bat honako honi dago lotuta: gure gizarte-egituran gero eta nabarmenagoa den belaunaldi-arrakala handitzea. COVID-ak berriz erakutsi du belaunaldi-faktoreak gero eta garrantzi handiagoa duela, elementu bereizle gisa, interesei, posizionamenduei, ikuspegiei eta aukerei dagokienez. Agian gehiegi sinplifikatuz esan dezakegu helduen eta, bereziki, adinekoen osasuna babestea ahalbidetu duten neurri berberak izan dutela eraginik nabarmenena gazteen hezkuntza, lan, harreman, emozio eta, azken batean, bizi esparruetako aukeretan. Interes orokorra dagoela pentsa badaiteke ere, ezin da ezkutatu, belaunaldiz belaunaldi zehaztutako sektore batzuen osasuna babeste aldera, pandemiaren osasun-arriskuen eraginpean dauden beste belaunaldi batzuek zer neurritan sakrifikatu behar izan dituzten beren eskubideak eta interesak. Espazio publikoaren okupazioari buruzko eztabaida da, gazte

askok dituzten ohitura eta jokabide arduragabeen ondorio eta guzti, egoera horren adierazgarririk onena; izan ere, egoera horretan, gazteek beren burua sakrifikatu behar izan dute batez ere adinekoen (gurasoen, osaba-izeben, aitona-amonen eta abarren) osasuna eta bizitza babesteko.

Zaila da ukatzea sakrifizio hori ezinbestekoa izan dela, eta bidezkoa. Ezin zen besterik egin, ez zen besterik egin behar. Baina belaunaldien arteko itunaren haustura nabarmena den testuinguru batean gertatu dira sakrifizio horiek; adina funtsezkoa da pobrezia-, prekariedade-, desabantaila- eta desberdintasun-egoerak azaltzeko. Ez da egoera berria: 80ko hamarkadaz geroztik, Euskadi bezalako lekuetan, helduen gehiengoaren ongizatea lan-politiken, etxebizitza-politiken eta gizarte-babesaren bidez eraiki da, eta politika horiek, gazteak atzeratzeaz gain, prekarietatera eta babesgabetasunera eramane dituzte gehienbat. Gazteen eta adinekoen bizi-baldintzen arteko alde gero eta handiagoak, gizarte-babeseko gastuan belaunaldien artean dagoen asimetria nabarmenak, eragin politiko eta mediatikoari lotuta adinekoek gazteen aurrean duten eragin gero eta handiagoak... pentsarazten dute noizbait gure gizarte funtzionamendua gidatu zuen belaunaldi-itunak nekez funtzionatzen duela eta sakoneko eta premiazko berrikuspenei behar duela. Hori da, ziurrenik, euskal gizartearen erronka nagusietako bat.

Alde horretatik, COVID-19ak euri zaharraren gainean euri berria ekarri du. Horregatik, garrantzitsua da azpimarratzea pandemiaren osteko garaian egin behar den berreraikuntza ekonomiko eta soziala, lehenik eta

behin, belaunaldien arteko ituna berritzean eta eguneratzean oinarritu behar dela, bai eta belaunaldien arteko oinarrizko justizia-mailak bermatzeko premian ere. Lan-merkatua, etxebizitza-merkatua eta gizarte-babeseko eredia eguneroko bizitzaren dimentsioak dira, eta helduen eta adinekoen interesen arabera diseinatzen dira. COVIDak

—ustekabeen, jakina— areagotu egin du eskubideen, interesen eta aukeren arrakala hori. Espero dezagun datozen urteetan egin behar dugun suspertze sozioekonomikoaren oinarrizko helburuen artean arrakala hori ixtea sartuta egotea, eta horretarako, gazteen eskubideak eta interesak ere kontuan hartuko dituzten politikak garatzea.